

Rudolf Steiner

Poslanie Michaelovo, GA194

ÔSMA PREDNÁŠKA
Dornach, 7. december 1919

preklad: Robert Blaschke, © leto 2015

To, čo vám mám v týchto dňoch povedať, má svoje vyvrcholenie v tej skutočnosti, že my skutočne stojíme zoči voči prielomu duchovného sveta do nášho súčasného sveta, ktorý je v podstate výsledkom toho kultúrneho vývoja, ktorý začal okolo stredu pätnásteho storočia. Okolo stredu pätnásteho storočia začalo byť vo svete, ktorý označujeme za civilizovaný, všetko iné. To, čo si privádzali do vedomia ľudia pred týmto stredom pätnásteho storočia, to pojednávalo viac o tom vnútornom ľudskej organizácie. V starých spisoch, pokiaľ sú ešte vôbec k dispozícii, môžete – hovoril som o tom už včera – čítať výrazy, ktoré sú veľmi podobné našim chemickým, fyzikálnym výrazom a tak podobne. Avšak dnešný chemik alebo fyzik tie veci, ktoré stoja v tých knihách, v skutočnosti nechápe - a to z jednoduchého dôvodu, že on verí, že sú tými vecami popisované vonkajšie procesy. Avšak tieto vonkajšie procesy tam popisované nie sú, popisujú sa tam vnútorné procesy, pochody vo vnútri ľudského fyzického či éterického tela. Až od čias Galileiho, Giordana Bruna začína ľudstvo viac obracať pohľad na vonkajší svet. A dnes sme tak ďaleko, že máme prírodovedecké poznanie, ktoré však ovplyvnilo všetko myslenie, menovite aj populárne myslenie a pociťovanie. Sme tak ďaleko, že máme poznanie prírody, ktoré hovorí o mnohom v ríši minerálnej, rastlinnej, zvieracej, ktoré však nemôže dať vôbec žiadnym spôsobom objasnenie o bytosti človeka samotného a to ani o fyzicko-telesnej bytosti človeka. Dnes však už človek musí aj položiť otázku: V akom vzťahu som ja sám ako človek k tomu, čím sú vonkajšie ríše prírody, k tomu, čo ma obklopuje ako zvieracia, rastlinná, minerálna ríša, ako ríša vonkajších fyzických ľudí, ako ríše vzduchu a vody, ohňa a oblakov, slnka a mesiaca a hviezd? V akom vzťahu som k tomu ja ako človek?

Túto otázku tu nedokážeme zásadným spôsobom zodpovedať, ak si rôznym spôsobom opakovane nepripomenieme to, čím sme sa už o človeku zaoberali. Ak si vezmeme najskôr človeka, ktorý pred nami stojí ako zmyslovo-rozumová bytosť, tak môžeme povedať: Našimi očami, našimi ušami a inými našimi zmyslovými orgánmi – ktoré sú orgánmi hlavy, hoci sú tu aj pre ostatný organizmus – vnímame vonkajší svet. Potom tento vonkajší svet spracovávame tými ideami a pojmami, ktoré sú viazané na náš mozog, ktorý je nástrojom. Z toho, čo sme takto zažili našimi zmyslami a čo sme premysleli našou takzvanou rozumovou inteligenciou, si podržiavame – pretože to je nutné pre našu vnútornú integritu ako človeka – naše spomienkové predstavy. A to je napokon to, čo ponajprv máme, prijaté z vonkajšieho sveta, čo z vonkajšieho sveta sa skrže naše zmysly v nás deje, čo my skrže našu inteligenciu z tohto vonkajškovo prijatého robíme a čo si podržiavame ako spomienkovú predstavu. Čím teda vlastne sme vo vzťahu k tomu, že my ako ľudia, ako som to tu teraz opísal, stojíme voči svetu?

Vyjdite z jednoduchého fenoménu zmyslového vnímania. Už som v posledných dňoch na tento fenomén poukázal. Vyjdite z toho, že svojim zrakom vidíte plameň. Zatvoríte oči – máte

následný obraz tohto plameňa. Tento následný obraz plameňa, ktorý nesiete vo vašom zraku, postupne mizne. Goethe, ktorý sa vždy o týchto veciach vyslovoval názorne, hovorí: Následný obraz odoznieva. - Obnovuje sa pôvodná konštitúcia očí a s nimi spojeného nervového aparátu po tom, čo tieto boli pozmenené svetelným dojomom, vykonaným na zrak. To, čo sa odohráva vo vašom zmyslovom orgáne, to je len ten jednoduchší príklad toho, čo sa odohráva s vašou pamäťou, s vašou spomienkou, keď vo všeobecnosti prijímate vonkajšie dojmy, premýšľate o nich a oni vám zostávajú ako spomienkové predstavy. Rozdiel je iba ten, že - keď svojim zrakom vnímate nejaký dojem, teda chcem povedať plameň, potom máte predstavu plameňa a to potom odoznieva - že to trvá iba krátko.

Keď prijmete niečo celým človekom, premyslíte to a dokážete si neskôr vždy znovu spomenúť; keď dokáže prísť tento veľký následný obraz spomienky - tak táto schopnosť trvá dlho, podľa okolností to pre tieto zážitky trvá po celý váš život. V čom to spočíva?

Nuž, keď ten jednoduchý obraz, ktorý máte v oku, ktorý doznieva povedzme len pár minút alebo povedzme len časť minúty, opäť zmizne, tak je to len preto, že neprechádza ďalej celým vašim organizmom, ale zostáva len v jednej časti, v jednej partii vášho organizmu. To, čo sa stáva spomienkovou predstavou, to ide ponajprv cez veľkú časť - hneď to bližšie popíšem - vášho celkového organizmu, vyráža to odtiaľ do éterického tela a skrze éterické telo do susedného svetového éteru. A v tom okamihu, keď obraz nezostáva visieť len ako zmyslový obraz v jednotlivom orgáne, ale prechádza cez veľkú časť celkového človeka, pretlačí sa do éterického tela, ide von, navonok naráža, tam môže zostať po celý život ako následný obraz. Jedná sa iba o to, že dojem je dostatočne hlboký a že uchopuje éterické telo a éterické telo si ho nezadržiava, ale ho prenáša na vonkajší éter sveta, vpisuje ho doň, zaznamenáva ho tam.

Neverte, že keď si na veci spomínate, je to čisto proces vo vašom vnútri. Síce nemôžete, keď máte nejaký zážitok, tento vždy - hoci to dnes už veľa ľudí robí s mnohými zážitkami - zapísať do poznámkového bloka a potom ho opäť z neho vybrať, opäť prečítať, ale to, na čo si spomínate, zapisujete do svetového éteru a svetový éter to vo vás vyvoláva, keď si máte spomenúť, opäť ako istý pečatný otláčok. Spomínanie nie je žiadna čisto osobná záležitosť, spomínanie je vyrovnávanie sa s vesmírom. Nemôžete byť sami, keď si chcete spomenúť na vaše zážitky. A nespomínanie si na zážitky, to ničí bytosť človeka.

Len pomyslite, čo to znamená. Ten príklad som už uviedol viackrát: Človeka, ktorého som veľmi dobre poznal a ktorý zaujímal významné postavenie, toho pochytila náhle túžba ísť na železničnú stanicu, bez nejakého dôvodu, kúpiť si tam lístok a cestovať do jemu neznámych diaľok, v ktorých nemal vôbec čo robiť. To všetko robil v úplne inom stave vedomia. Ale v dobe, počas ktorej tam cestoval, nevedel nič o tom, kde predtým bol. A k sebe prišiel opäť až keď sa nachádzal v Berlíne na Kurfürstenstraße v jednom útulku pre chudobných. Celá tá doba bola vymazaná z jeho vedomia od okamihu, keď v Darmstadte nastúpil. Následne dokázal z údajov rôznych ľudí zistiť, že bol v Budapešti, v Lembergu a z Lembergu cestoval zase naspäť do Berlína a k vedomiu prišiel opäť až keď bol v útulku pre chudobných v Berlíne. Pomyslite, rozum bol plne v poriadku, nič nebolo v neporiadku s jeho rozumom. Vedel úplne presne, v čase od nastúpenia v Darmstadte až po jeho prijatie do útulku, čo treba robiť, aby si človek kúpil lístok, čo treba robiť, aby sa v medzičase o seba postaral a tak ďalej. Ale v dobe, keď to vykonával, nemal na svoj ostatný život žiadnu spomienku.

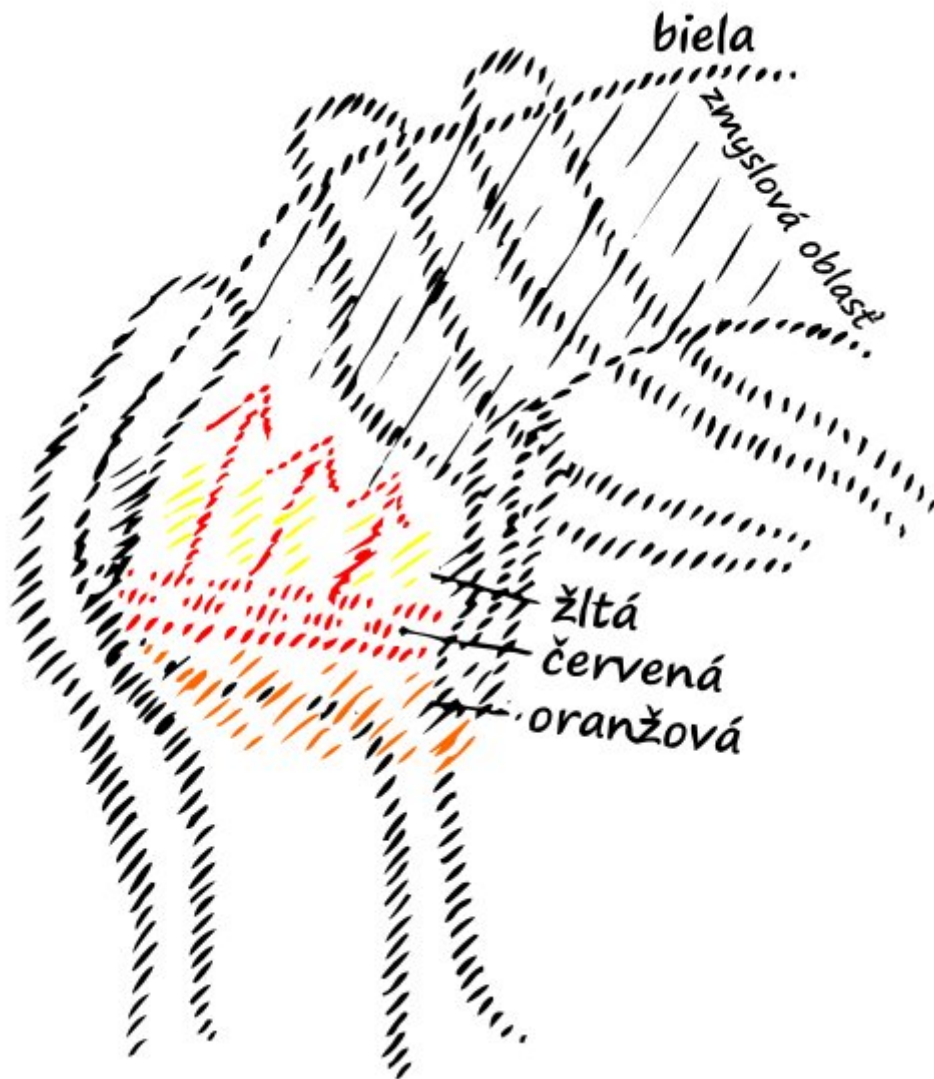
A následne mal síce opäť spomienku na svoj predchádzajúci život až po odchod z Darmstadtu, ale žiadnu spomienku na celú cestu. Čo sa tam stalo, mohol určiť len z vonkajších údajov. To je príklad. Mohol by som porozprávať veľa podobných príkladov.

Tento príklad má len upozorniť, aký by bol náš život, keby našimi zážitkami neprechádzala kontinuálne priebežná spomienka.

Myslíte si, keby na nejaký čas mimo toho, ktorý ste prespali – na ten si prirodzene nespomínate – ale myslíte si, keby na nejaký čas mimo toho, ktorý ste prespali, by tu nebola žiadna spomienka, čo by ste si o vašom ja museli myslieť ako človek. To, čo patrí k nášmu zmyslovému vnímaniu, k našej inteligencii, to je naša osobná záležitosť. V okamihu, keď sa tá vec začína stávať spomienkovou, je to, čo človek prežíva vo svojom duševnom živote, vysporiadavaním sa s univerzom, vysporiadavaním sa so svetom. V intenzite, v akej je to nutné, súčasné ľudstvo ešte nevie, že toto, čo som tu rozobral, je skutočnosť. Ale bude patriť ku vytváraniu budúcnosti ľudstva, aby sme tie komponenty, ktoré pri éterickom človeku vedú ku spomienke, brali nie ako čisto osobnú záležitosť, ale ako niečo, čím je človek zodpovedný pred svetom.

Keď táto prednášková séria začínala, hovoril som vám, ako v časoch, do ktorých sa ešte zvyčajne v dejinách vraciame, napríklad pri Grékoch, existovalo najskôr isté krajinné vedomie, ktoré nesiahalo ďaleko, ako sa potom toto vedomie pretvorilo na zemské vedomie, ale až v novších časoch musí pre budúcnosť ľudstva nastúpiť kozmické, svetové vedomie, ako sa človek opäť musí poznať – tak to bolo už aj v pradávnych časoch – ako obyvateľ kozmu. Cesta k tomu bude - jasne a zreteľne v sebe cítiť zodpovednosť za to, čo myslíme, za to, čo môže viesť ku spomienke.

Avšak to, čo som vám až doteraz líčil, patrí síce, ako som vám povedal, k veľkej časti človeka, ale vlastne nie celému človeku. A aby som vám charakterizoval, o čo tu ide, musím vám to naznačiť schematicky. Vezmime si, že



toto by bola zmyslová oblasť (bielou), pričom zahŕňam dokopy všetky zmysly, aj oblasť rozumu. Potom by sme prišli istou mierou až k tomu v ľudskom organizme (červenou), čo tie myšlienky, ktoré chováme, vrhá späť (šípky, červenou), takže sa môžu stať spomienkami, tým, čo sa v človeku zráža s objektivitou kozmu. Už som vám raz poukázal na miesta v ľudskom tele, v ktorých sa človek zráža s kozmom.

Keď sledujete povedzme napríklad nejaký nerv, ktorý z nejakého miesta tela vedie ku chrbtici – kreslím to schematicky -, tak nájdete pre každý taký nerv aj nejaký iný



alebo prinajmenšom približne pre každý taký nerv aj nejaký iný, ktorý odniekiaľ ide naspäť niekam. Fyziológovia zmyslov nazývajú jeden nerv senzitívnym, ten druhý motorickým nervom. Nuž, o tomto nezmysle, že existujú senzitívne a motorické nervy, som už častejšie hovoril. Ale to dôležité je, že vlastne každá celková nervová dráha začína na periférii človeka a opäť k periférii vedie; ale niekde je prerušená – ako nejaký elektrický drôt, keď necháva preskočiť iskru, tak je tu istý druh preskoku, isté senzitívne fluidum z takzvaného senzitívneho na takzvané motorické nervové zakončenie. A na tom mieste – teda takých miest je nespočetne, prinajmenšom veľmi veľa napríklad v našej chrbtici a aj v iných častiach tela – na týchto miestach sú aj priestorové miesta, kde človek neprináleží len sám sebe, ale prináleží tam kozmu. Keď všetky tieto miesta navzájom spojíte a priberiete k tomu aj ganglie sympatického nervového systému, potom dostanete túto hranicu - aj telesne fyziologicky túto hranicu. Takže si môžete povedať: Istou mierou rozpoľujete človeka – toto je síce viac, než polovica, ale berme to tak, že človeka rozpoľujeme – a zaoberáme sa ním ako s veľkým zmyslovým orgánom, zaoberáme sa prijímaním skrze zmysly vôbec ako zmyslovým vnímaním, spracovávaním skrze rozum ako ďalšou jemnejšou zmyslovou činnosťou a vznikom spomienkových obrazov ako následnými obrazmi, ktoré však v živote medzi narodením a smrťou pretrvávajú, pretože sú vyrážané do svetového éteru, keď sa formuje spomienka. Naš vlastný éter naráža na svetový éter a uskutočňujú sa vzájomné vysporiadania medzi nami a svetovým éterom. Druhá časť človeka, to je tá, ktorá má istou mierou za svoj koncový orgán údy, všetko, čo sú údy. Takže tak, ako táto jedna časť má za koncový orgán zmyslovú oblasť, (slovo „zmyslová oblasť“ dopísané), tak má tá druhá časť človeka narastené údy (na prvý obrázok ďalej maľované): narastú nohy, narastú ruky. Je to prirodzene hrubo a schematicky nakreslené.

To je to, z čoho som práve tak všetko, čo je vôľové, musel nakresliť dovnútra, tak, ako som zo zmyslov nakreslil všetko, čo patrí k inteligencii a čo sa napája na inú časť človeka. Toto vôľové je iný pól ľudskej bytosti. Medzi oboma leží práve tá hranica, vnútorná hranica, ktorú dostanete, keď spojíte všetky nervové zakončenia a všetky ganglie. Tam dostanete, keď z jednej strany túto hranicu trochu prekročíte tak, že si myslíte, že táto hranica by bola akési sito a na jednej strane sa prediera cez oká tohto sita vôľa (viď kresba, oranžovou) a na druhej strane sa prediera cez oká tohto sita inteligencia (žltou) – potom dostanete v strede citovú myseľ, oblasť cítenia. Pretože všetko to, čo patrí k cíteniu, je vlastne spolovice vôľa a spolovice inteligencia. Vôľa sa derie zospodu, inteligencia zhora: to vytvára cítenie. V cítení je vždy snivo na jednej strane inteligencia, na druhej strane spiaco vôľa.

Po tom, čo sme človeka duchovnovedecky takpovediac preparovali – na jednej strane pól

inteligencie, na strane druhej pól vôle – po tom, čo sme videli, že fyzické orgány sú vonkajším výrazom pólu inteligencie, môžete teraz povedať: Čomu vo vonkajšom svete vlastne zodpovedá to, čo je tu vo vnútri človeka – to, čo sme teraz spoznali ako dva póly, dve stránky ľudskej bytosti? Ničomu. Skutočne vôbec ničomu. Vo vonkajšom svete máme minerálnu, rastlinnú, zvieraciu ríšu. Žiadnej z nich popravde nijako nezodpovedá to, čo je vo vnútri človeka, ani telesne.

Teraz môžete vzniesť vážnu námietku, námietku, ktorá samozrejme leží strašne blízko.

Poviete:

“Nuž, ale my predsa pozostávame z tých istých látok, ako vonkajší svet, pretože my jeme tieto látky a zjednocujeme sa teda s látkami minerálnej ríše tým, že naše jedlá solíme, či prijímame iné minerálne látky a práve tak rastliny. A sú aj takí, čo jedia mäso, všakže, tí sa spájajú aj so zvieracími substanciami – a tak ďalej.”

Avšak je to tak, že v tejto viere, že máme vo vlastnej telesnosti skutočne do činenia s látkami vonkajšieho sveta, tkvie hrozný omyl.

To, čo naša telesnosť vlastne robí, je, že sa musí neustále brániť voči vplyvom vonkajšieho sveta, aj voči vplyvom, ktoré do nás vchádzajú s výživou.

Túto skutočnosť je dokonca i našim blízkym dnes ešte veľmi ťažko urobiť pochopiteľnou, pretože to podstatné nášho tela nespočíva v tom, že látky výživy prijímame, ale že ich opäť odstraňujeme.

Mnohé odstraňujeme veľmi rýchlo, ale mnohé až v priebehu siedmych, ôsmych rokov. Avšak nič z toho, čo ste dnes zjedli, nebudete po ôsmych rokoch ešte v sebe niesť. Pretože to všetko sa vymieňa. A činnosť vášho tela spočíva v odstraňovaní, nie v prijímaní.

Že musíte prijímať, to totiž pre vaše telo nemá v podstate žiaden iný význam, než má pôda pre vašu chôdzu. Keby ste nemali žiadnu pôdu pod nohami, nemohli by ste kráčať, ale vy ako človek nemáte s pôdou nič do činenia, ona vás len musí držať. Tak proste aj činnosť vášho tela musí mať oporu, musí neustále na niečo narážať. Preto musí človek neustále jesť, aby telesná činnosť na niečo narážala. Práve tak, ako by ste klesli do pôdy, tak by činnosť tela klesla do nuly, keby ste neustále nenarážali na pôdu, ktorá je pripravená – ale tentokrát práve preniká celú telesnosť. Nejete preto, aby ste so sebou potraviny spojili, ale jete preto, aby ste dokázali sprostredkovať činnosť, ktorá je nutná k odstráneniu potravín. Pretože v činnosti odstraňovania potravy spočíva vaša ľudská podstata. A tak málo, ako smiete počítať pôdu za jedno s vašimi chodidlami, tak málo smiete to, čím je vám potrava, kým je nejako k dispozícii vo vonkajšom svete, počítať k vašej človečenskosti, ak chcete myslieť pravdu. Celkovo človek nie je ničím viac, než protipôsobením voči tomu, čo je jeho okolím. Človek je protipôsobenie, naskrz protipôsobenie. Pretože človek je skrz-naskrz činnosť.

To, čo som teraz rozviedol, sa veľmi rozdielne uskutočňuje pre orgány zo sféry zmyslov a inteligencie a úplne inak pre orgány zo sféry vôle. Určite – tým je človek polárnou bytosťou. Ale s tým, čo je vo vonkajšom svete, má to, čo prebieha v týchto dvoch póloch ľudskej polárnej bytosti, neveľa do činenia.

Vo vonkajšom svete máme minerálnu, rastlinnú ríšu. Táto minerálna, táto rastlinná ríša, ony

nie sú vnútorne silne príbuzné našej vlastnej bytosti. Ak chceme vyhl'adať niečo, čomu sú tieto ríše - minerálna a rastlinná - príbuzné, potom musíme pozerat' do sveta, ktorý prežívame pred našim narodením, ktorý prekonávame skôr, než našim narodením prípadne počatím zostúpime zo sveta duchovného do sveta fyzického. Keď zameriame pohľad na svet rastlín a svet minerálov, potom si vlastne musíme povedať: Bol som pred mojím narodením v duchovnom svete. Onen duchovný svet nevidím mojimi fyzickými zmyslami, nemyslím ho mojím fyzickým rozumom.

Ale tento svet, ktorý je teda len akoby prekrytý závojom, keď som zmyslovým človekom, tento svet sa zjavuje navonok vo svete rastlinnom a v jeho podklade, v svete minerálnom. Minerálny a rastlinný svet má do činenia oveľa viac s našim životom mimo svet, než s našim životom medzi narodením a smrťou. Prirodzene nie tie rastliny, ktoré vidíme našimi zmyslami v okolí, ktoré sa nám tu zjavujú – tie sú len účinkom oných síl, s ktorými súvisíme medzi smrťou a narodením. A zvieracia ríša tiež nemá veľa do činenia s tým, čo sme my ako ľudská bytosť, má práve veľa do činenia s dobou bezprostredne po smrti, ktorej je vonkajším, polárne protistojačim zjavením. Takže môžeme povedať:

To, čo je v človeku, nespoznávame, keď prírodovedecky poznávame okolie človeka. A tým dostávame, že tá veda, ktorú má naša súčasnosť, ktorú si súčasnosť obzvlášť cení, je vedou, ktorá vlastne v skutočnosti neobsahuje nič o ľudskej bytosti. Môžete poznať od základu všetko to, čo sa dnes vybádalo podľa prírodovedeckej metódy a nedozviete sa tým vôbec nič o bytosti ľudskej. Pretože v prírodovedeckom poznaní ľudská bytosť nie je obsiahnutá.

Avšak počas posledných štyroch storočí všetky naše populárne predstavy vzkličili z popularizovania prírodovedeckej metódy. V podstate dnes myslí prírodovedecky už aj roľník na poli, i keď to ešte oblieka do vlastných slov. Prírodovedecky myslí v podstate i samotný katolicizmus so svojim dogmatickým materializmom. Prírodovedecké myslenie ovládlo v podstate všetko. Avšak dnes sme dospeli k bodu, v ktorom sa stalo nutným vybudovať sociálny poriadok.

Veľká časť dnešného civilizovaného sveta – a táto časť sa stále zväčšuje a zväčšuje a napokon vyplní celý civilizovaný svet – sa snaží zariadiť novú sociálnu stavbu. Ľudia rozmýšľajú o sociálnej stavbe. Sociálne požiadavky žijú dnes v civilizovanom ľudstve. Z čoho pochádzajú? Pochádzajú z hlboko podvedomých impulzov ľudskej prirodzenosti. Čím sú uvoľňované? Výsledkami prírodovedeckého myslenia. A prírodovedecké výsledky sa dnes v najširších kruhoch nazývajú „sociálnym myslením“, pretože tieto výsledky sa používajú na sociálny život ľudí.

Tak sa stalo, že vo východnej Európe má byť zriadené nové štátno-sociálne zriadenie z čisto prírodovedecky-materialistického myslenia. Tí muži, ktorých Dr. Heiphand, ktorý sa nazýva Parvus, importoval do Ruska podľa inštrukcií Ludendorffa a Hindenburga, aby tam uskutočnili bolševizmus, títo muži sú stelesnenými prírodovedeckými metódami. Dá sa dokonca povedať:

Muži bolševizmu nám ukazujú praktickú skúšku toho, čím sa stane prírodovedecká metóda, ak sa zakorení v hlavách istých sociálnych revolucionárov. Stelesnená prírodovedecká metóda je dnes udomácnená v Rusku skrze Heiphandovu pomocnú ruku, pretože on poslal zaplombovaný vagón Nemeckom, aby mužov bolševizmu pod záštitou Ludendorffa a Hindenburga dopravil do Ruska.

Nemali by sme prehliadať dosah tejto stelesnenej prírodovedeckej metódy! Existujú dvaja filozofi, boli to naskrze malomeštiacki filozofi. Jeden, Avenarius, učil na univerzite v Zurichu, bol to človek, ktorý sa celkom jasne držal toho, aby rozvinul malomeštiacke myslenie. Druhý je Ernst Mach, ktorý učil v Prahe a vo Viedni. Ja sám som ho počul o vede prednášať v roku 1882 vo Viedenskej akadémii. Tento Ernst Mach sa mi stále javí akoby vtelenie buržoázneho malomeštiactva a počestnosti. Keď sa dnes pýtate na “štátnu filozofiu” boľševizmu, tak nie je náhoda, ale istá vnútorná nevyhnutnosť, že štátnou filozofiou sú Avenariusovská a Machova filozofia, pretože tieto veci patria k sebe: extrémna dôslednosť prírodovedeckej metódy v metamorfóze premenená na sociálne myslenie. Preto aj musíme tie veci brať vážne. Najskôr rozkvitlo prírodovedecké myslenie v sociálnych kvetoch na východe. Bude rozkvitať aj ďalej, ak nechytíme vec za koreň, za prírodovedecko-materialistický život samotný.

Jedná sa o to, že dnes ide svetom istá vlna myslenia a pociťovania. Táto vlna bola vyvolaná sociálno-vedeckým materialistickým myslením. Tým, že sa táto vlna šíri, uchopuje dnes tak nutné sociálne myslenie a stáva sa tak ničivou mocou ľudstva, absolútnou ničivou mocou ľudstva. Vedúce, smer udávajúce kruhy nemali moc a silu vliať do ľudského myslenia nejakú skutočne nosnú duchovnú vlnu. Preto nastúpila v širokých masách proletariátu materialistická vlna - v sociálnom myslení širokých mas proletariátu. A marxizmus, ktorý sa opäť tak groteskne vyžíva v posledných štyroch až piatich rokoch, ten je sociálnym výkvetom a plodom materialisticko-prírodovedeckej metódy v sociálnom myslení. Nemalo by sa podceňovať, že to je konfigurácia dnešného civilizovaného sveta. Ak to nevidíme, prespávame tie najdôležitejšie javy a symptómy tohto života. Nie sme plným človekom súčasnosti, ak prespávame tieto javy.

Jednotliví ľudia vyčnievajú zo všeobecného názoru. Títo jednotlivci dnes už cítia, až do istého stupňa: Ak budeme naďalej myslieť a pociťovať tak, ako sme to robili, už sa nedá ísť ďalej, už to nejde. Vchádzame čím ďalej tým viac do chaosu. Je to tak, že také výzvy k prebudeniu, ako nasledovná, sú síce zriedkavé, ale už sú tu, tieto výzvy. Jednu takú výzvu k prebudeniu mi dovoľte vám prečítať.

V 31./32. zošite kultúrno-socialistického týždenníka „Neue Erde“ vo Viedni sa objavil zaujímavý článok s titulom „Svetonázorová kríza“ od Karla Polanyiho. Píše sa v ňom, že nastúpil všeobecný odpor voči kapitalistickému hospodárskemu poriadku súčasne s odklonom od marxistického socializmu. „Dnes ešte vládne isté urýchlenie marxizmu a socializmu, ktoré je pohoršením všetkého moderného myslenia. Každý nábeh k intelektuálnemu spracovaniu najpálčivejšieho sociálneho problému doby stroskotáva v žumpe tejto duchovnej nízkości...“

„Vypuknutie svetovej vojny bolo obratom pre celé kapitalistické a tým i marxistické myslenie. Vodcovia ľudstva jasne rozpoznali a masy temne cítili, že svet už viac neovládajú takzvané životné záujmy, ale sily úplne iného druhu a inej podstaty. Všadeprítomné hospodárske záujmy, za ktorými sa hnali imperialisti a voči ktorým socialisti bojovali v boji s veternými mlynmi, vyšli predsa najavo nie prosto ako neskutočné a abstraktné až ku frazeológii, ale aj ako prostá ekonomická povera a prázdny prelud. Jasne vystúpilo pred očami, že nie to materiálne, ale predstava o tomto materiálnom je hybnou silou a táto predstava bola ešte tak falošná a bludná, - že v dôsledku toho nie to materiálne, ale predstavy sú tým, čo riadi masy. Ba, aj predstava materiálnych záujmov, táto údajne najkonkrétnejšia a najskutočnejšia, sa stáva historicky účinnou akonáhle je povýšená na vieru, až keď sa už nepočíta s obeťou, ktorá sa jej prináša a jedine jej samotná hodnota slúži ako odškodnenie i oprávnenie voči všetkému tomu iracionálnemu, čo sa v jej mene spácha. Táto doba

najobľudnejšieho paradoxu verila v egoizmus. Ten už nebude zapieraný, už nebude idealisticky zastieraný, naopak! Ľudstvo tiahlo ku smrti vo svätom mene hospodárskych životných záujmov, obklopených svätožiarou a svätou obeťou, ktorá pozdvihovala k samotnému nebu. Materiálne sa samo vyhlásilo za ideálne a tým dovŕšil materialistický svet svoju cestu. Ak kapitalisti už nazývali toto idealizovanie materiálne ako jedinej skutočnosti a podstaty otčinou, tak marxisti zasa často: socializmus!“

„Utilitárna etika, materialistické chápanie dejín, pozitivistická náuka o poznaní, deterministická filozofia: tie už v novej atmosfére nie sú viac životaschopnými. Avšak marxizmus je ako svetonázor vybudovaný na týchto pilieroch. Jeho čas vypršal.“

Tu vidíte volanie jednej duše k prebudeniu, duše, ktorá predsa len vidí to negatívne, čo vedie k chaosu našej doby. A teraz prichádza otázka, strašná osudová otázka. Táto znie: „Čo má prísť na jeho miesto?“

Túto otázku si kladie ten istý, kto napísal všetko to, čo som vám práve prečítal. A ďalej hovorí:

„Zodpovedanie tejto otázky nie je pre osud marxizmu určujúce. Pre úprimných a o jasnosť sa snažiacich duchov je toto podradná úvaha. Ak by slnko zhaslo, museli by sme sa zorientovať v temnote a nie podávať falošné svetlo slnka.“

„Čo však nášmu pokoleniu zatemňuje slnko, je niečo nové, ešte jasné a žiariace, čo vychádza nad horizont. Oslobodení od nočnej mory vývojovej náuky, v ktorej šliapacom kolese sme odsúdení k večnej spolupráci, bez oddychu a bez vlasti, predlžujúc naše nezmyselné bytie, prebudení z halucinácie zvráteného chápania dejín, ktoré predpokladá: nie že počuje vo svetovom dianí ozvenu volajúcich v bojoch, ale v ich volaniach prostú ozvenu svetového diania. Už odrastení nanúteným predstavám klaunského determinizmu, ktoré označujú našu slobodnú vôľu za náhodnú hru síl, pôsobiacich za kulisami; zrodení z viery v mŕtvu masu konečne ku viere v nás samotných, nájdeme v sebe silu a povolanie urobiť výzvy socializmu po rovnosti, po slobode a láske aj skutočnosťou ľudstva.“

Áno, roztúžená duša, ktorá vidí: smerujeme k chaosu; ktorá dokonca kladie osudovo ťažkú otázku: Čo má nastúpiť na jeho miesto?, a ktorá potom pokračuje odpoveďou a na stôl kladie staré frázy, ktoré sa práve stali prázdnyimi schránkami slov: rovnosť, sloboda a láska. Dost' dlho už sú razené. Ale konkrétna cesta v týchto frázach popravde nie je obsiahnutá.

„Marxistický socializmus dnes zatemnil i samotnú osudovú otázku, pred ktorou ľudstvo stojí. Podväzuje slobodné sily radikálneho riešenia, udržuje myslenie v polo-temnote vyžitého dogmatického sveta, znemožňuje konanie svojimi temnými predpoveďami, obskúrnymi autoritami a mystickými symbolmi. Zatarasuje ľudstvu slobodný výhľad.“ Správne:

„Zatarasuje ľudstvu slobodný výhľad“ - ale frázami sa tento výhľad nevoľní! A potom autor pokračuje ďalej: „Cirkev prežila svoj úrad o tisíc rokov. Marxizmus nás môže prežiť, ale nový duch, ktorý sa zrodil zo strastí tejto svetovej vojny ľudstva, ho určite trvaním prekoná.“

Ale kde je ten nový duch? Tak hovorí autor, ktorý, ako sa zdá, má vnímanie pre nulitu našej doby, pre to, čo vedie do chaosu. Nuž, jeden z našich priateľov, ktorý už dávno stojí v oblasti nášho svetonázoru, pripojil k tomu, čo som vám práve prečítal, pár riadkov. To, čo som vám teraz prečítal, je práve od toho, kto vidí, že musí prísť niečo nového, ale kto napokon zostáva pri starých frázach. Náš priateľ k tomu dodáva:

„Tu vidíme chápanie sveta, ktoré vníma, že marxizmus, tak, ako teraz vystupuje v jeho najdôslednejšej forme v bolševizme, prináleží starému mysleniu. Je len odzrkadlením kapitalistického sveta. Rovnako ako on chorľavie v duchovnom živote. Keďže je jeho protivníkom v hospodárstve, je teda s ním v duchovnom základe zajedno. Na jeho miesto a na miesto moderného prírodovedeckého svetonázoru je potrebné, aby nastúpil nový svetonázor, antroposofický svetonázor, vzišlý z „Filozofie slobody“. Je to síce len pár riadkov pripojených jedným priateľom nášho hnutia, ale tomu, kto nahliada do súkolí dnešného ľudstva, je jasné: áno, keďže veci sa majú takto, chce táto antroposofická duchovná veda vystúpiť. A kým neuznáme, že chorobný proces nášho súčasného života môže byť vyliečený len antroposoficky orientovaným duchovným bádáním, z chaosu nevyjdeme.

Môžno teda bez neskromnosti povedať: Kedyže sa len nájde dostatočne veľa tých, ktorí by na otázku: „Čo má prísť na jeho miesto?“, dali tú istú odpoveď akú dal Dr.Kolisko vo Viedni tomuto Karlovi Polanyimu? Kým sa bude veriť, že zdar nášho hnutia je treba hľadať v nejakom sektárstve, nikdy sa nespozná zmysel tohto hnutia. Až keď sa nahliadne, že máme do činenia so záležitosťou sveta, rozpozna človek zmysel tohto hnutia. Skutočným nositeľom tohto svetonázoru môže byť len ten, kto takto nielen spozná jeho zmysel, ale učíní ho najvnútornejším impulzom vlastnej vôle. Nemôžem to, čo som vám chcel povedať v tejto prednáške orámovať mnohými slovami. Uvidíme sa však znovu zanedlho pri podobných rozhovoroch. Nepotrebujeme sa ani lúčiť, pretože tentokrát to nebude dlho trvať.

Ale predsa len musím povedať, že hlbokkej potrebe môjho srdca by zodpovedalo, keby skutočne mnohí z vás si práve v nasledovných týždňoch veľmi vzali k srdcu tie slová, ktorými som chcel poukázať na to najdôležitejšie zo súčasného stavu nášho sveta. Hovorili sme o mnohých škodlivých vplyvoch z elementárneho sveta v tejto našej súčasnej dobe. Vy viete, že jeden starý pravdivý náhľad, ktorý je treba len správne chápať, hovorí o tom, že s koncom kalendárneho roka, keď nastane čas Vianoc, prichádzajú tie dni, v ktorých ten duchovný impulz, ktorý sa môže prihodiť človeku v pozemskej oblasti, je najintenzívnejší.

Hľadajme možno práve v tomto čase, ktorý bol po celé stáročia pre ľudí tak dôležitý a podstatný - a ktorý v našej dobe už nie je oveľa viac, než prsto časom - „vhodné darčeky“. Hľadajme v tomto čase predsa len, zodpovedajúc starému duševnému zvyku, naše útočisko pri tých starých duchovných mocnostiach, ktoré ešte stále dokážu vyvinúť vplyv na náš ľudský osud, keď necháme na našu dušu pôsobiť celú vážnosť, ktorá spočíva vo vzťahu duchovného sveta ku svetu ľudskému! To je to, čo som vám dnes chcel povedať. Kedy tu budem opäť prednášať, to vám bude oznámené.